ВИЛЕНСКІЙ ВѢСТНИКЪ

ОФФИЦІАЛЬНАЯ ГАЗЕТА

№ 84.

KURYER WILEŃSKI.

GAZETA URZĘDOWA.

Вильна. ВТОРНИКЪ, 28-го Октября.—1847—Wilno. WTOREK, 28-go Października.

ВНУТРЕННІЯ ИЗВѢСТІЯ.

Санктпетербургъ, 22-го Октября.

Высочайшій Рескриптъ,

данный на имя Инспектора Резервной Кавалеріи, Генерала отъ Кавалеріи Графа Никитина.

Графъ Алексѣй Петровичъ! Свыше пятидесятилѣтнее истинно-примѣрное служеніе ваше Престолу и отечеству, ознаменованное достохвальными подвигами прошедшихъ войнъ и неусыпными трудами по обширному, и многосложному управленію, вамъ ввѣренному, постоянно призывало на васъ Мое вниманіе. Нынѣ, при осмотрѣ части войскъ Резервной Кавалеріи и приписныхъ къ ней частей, Я нашелъ ихъ, къ истинному Моему удовольствію, въ превосходномъ во всѣхъ отношеніяхъ состояніи, и вполнѣ соотвѣтствующими Моимъ желаніямъ и ожиданіямъ. Столь примѣрное благоустройство войскъ, довольствіе и изобиліе военныхъ поселянъ и самое благосостояніе военныхъ поселеній кавалеріи, видимо подъ управленіемъ вашимъ процвѣтающихъ, пріобрѣли вамъ полное право на Мою искреннюю признательность, въ вящшее ознаменованіе коей, Указомъ Правительствующему Сенату сего числа даннымъ, Я возвелъ васъ въ *Графское Россійской Имперіи достоинство.* Пребываю къ вамъ навсегда благосклоннымъ.

На подлинномъ собственною ЕГО ИМПЕРАТОРСКАГО ВЕЛИЧЕСТВА рукою подписано:

НИКОЛАЙ.

Въ г. Елисаветградѣ,
19-го Сентября 1847 года.

—

Государь Императоръ Высочайше повелѣть соизволилъ: по случаю оказавшейся въ Таврической Губерніи эпидемической болѣзни холеры, предназначенный въ губерніи сей по манифесту, въ 1-й день минувшаго Сентября состоявшемуся, съ 1-го Ноября рекрутскій наборъ, отсрочить до 1-го Января будущаго 1848 года.

— По случаю возвращенія Министра Юстиціи, Статсъ-Секретаря, Тайнаго Совѣтника Графа *Панина*, изъ отпуска, Всемилостивѣйше повелѣно ему вступить въ управленіе Министерствомъ Юстиціи.

WIADOMOŚCI KRAJOWE.

St. Petersburg, 22-go Października.

Najwyższy Reskrypt

do Inspektora Jazdy Rezerwowéj, Jenerała Jazdy Hrabiego Nikitina.

Hrabio Alexy synu Piotra! Przeszło pięćdziesięcioletnia, prawdziwie wzorowa służba wasza dla Tronu i ojczyzny, odznaczona chwalebnemi czyny w wojnach przeszłych, oraz niezmordowanemi pracami w rozległym i skomplikowanym zarządzie, wam poruczonym, ciągle zwracała na was Moję uwagę. Teraz, po obejrzeniu części wojsk jazdy rezerwowéj i przyłączonych do niéj części, znalazłem je, z prawdziwém Mojem zadowoleniem, w wybornym ze wszech miar stanie i odpowiadające zupełnie Moim życzeniom i oczekiwaniom. Tak przykładne urządzenie wojsk, zaopatrzenie i dostatek osiedleńców wojskowych, tudzież sam dobry byt osiedleń wojskowych jazdy, widocznie pod zarządem waszym zakwitających, zjednały wam zupełne prawo do Mojej szczeréj wdzięczności, dla któréj tém większego dowodu, Ukazem do Rządzącego Senatu, w dniu dzisiejszym wydanym, Podniosłem was do *godności Hrabiego Państwa Rossyjskiego.* Pozostaję ku wam na zawsze przychylnym.

Na oryginale własną Jego Cesarskiej Mości ręką podpisano:

NIKOŁAJ.

W m. Elisawetgradzie,
19-go Września 1847 roku.

—

Cesarz Jego Mość Najwyżéj rozkazać raczył: Z powodu okazania się w gubernii Taurykiéj epidemicznéj choroby cholery, naznaczony w téj gubernii, Manifestem z d. 1 Września, na dzień 1 Listopada nabór rekrutów, odroczyć do dnia 1 Stycznia następującego 1848 roku.

— Z powodu powrotu Ministra Sprawiedliwości, Sekretarza Stanu, Radzcy Tajnego Hrabiego *Panina*, z urlopu, Najmiłościwiéj rozkazano mu objąć zarząd Ministerstwa Sprawiedliwości.

Извѣстія съ Кавказа.
отъ 15-го Сентября.
(Окончаніе.)

Салты сами по себѣ не важная деревня; но, по обстоятельствамъ, сильному укрѣпленію и безпримѣрнымъ усиліямъ со стороны *Шамиля*, для защиты оной, представлялась важнѣйшимъ и даже необходимымъ условіемъ для успѣшнаго окончанія сей трудной и многосложной кампаніи, для утвержденія нашей линіи и обезпеченія на долгое время всей покорной части Южнаго Дагестана. Но препятствія и затрудненія къ тому были ужасны, и превзошли всякое ожиданіе.

Со всего Дагестана собраны были самые вѣрные и храбрые мюриды, для защиты сего пункта. Нѣтъ общества, нѣтъ почти деревни, во всей непокорной части горъ, которыя бы не имѣли представителей въ Салтинскомъ гарнизонѣ; какъ будто приговоренные къ смерти, въ случаѣ неудачи, они дрались съ ожесточеніемъ и защищались съ отчаянною твердостію— почти безпримѣрною, кромѣ, быть можетъ, дѣла при Ахульго. Каждый шагъ намъ стоилъ крови, и Главнокомандующій, видя это, съ самаго начала не рѣшился штурмовать весь аулъ, безъ крайней необходимости. И наконецъ, 14-го Сентября, послѣ неслыханнаго здѣсь дѣйствія нашей артиллеріи и сильной бомбардировки, изъ неизвѣстныхъ до сего времени внутри горъ, двухъ пудовыхъ мортиръ, мы два раза оружіемъ брали только то, что было намъ необходимо для занятія и укрѣпленія той части правой или сѣверной стороны аула, овладѣніемъ которой могли прекратить, почти совершенно, подвозъ провіанта для гарнизона. Текущая вода къ непріятелю была нами испорчена, и у нихъ остался только одинъ небольшой источникъ, изъ котораго они не могли иначе брать воду, какъ подъ выстрѣлами части отряда, расположеннаго въ садахъ, со стороны Кара-Койсу. — Успѣшное занятіе новой позиціи рѣшило участь гарнизона: въ началѣ вечера, когда заняты были укрѣпленіемъ сей новой позиціи и мѣрами къ непропуску въ аулъ большаго числа вьюковъ съ провіантомъ, уже нѣсколько дней показывающихся, каждый вечеръ, на полугорѣ по тропинкамъ съ сѣверной стороны, передовые пикеты и секреты наши дали повсюду знать, что гарнизонъ толпами выходитъ по разнымъ направленіямъ. Частные начальники, со всѣхъ пунктовъ, немедленно бросились на встрѣчу для истребленія бѣгущихъ непріятелей.

Несчастный гарнизонъ, истощенный голодомъ и устрашенный потерею утренняго дѣла, бросался поодиначкѣ во всѣ стороны и падалъ подъ штыками нашихъ войскъ. Маіоръ Князь *Орбеліанъ*, съ одною ротою полка Князя Паскевича и съ частію Ахтинской Пѣшей Милиціи, встрѣтилъ главную толпу, слѣдовавшую съ пушкою и съ значкомъ важнѣйшаго въ послѣднее время начальника въ Салтахъ, *Омара-Муллы*. Большая часть толпы сей была въ одно мгновеніе переколота; пушка и значекъ остались въ нашихъ рукахъ, и смѣло можно сказать, что меньшая половина вышедшихъ изъ аула могла спастись отъ штыковъ нашихъ; милиція же преслѣдовала и истребляла бѣгущихъ еще версты двѣ по дорогѣ къ Салтинскому Мосту, на Кара-Койсу.

Сила средствъ, употребленныхъ для истребленія и занятія аула, и неслыханное упорство защиты онаго составятъ эпоху въ войнѣ Закавказской. Потерю, понесенную приверженцами *Шамиля*, какъ внутри Салтовъ, такъ и въ дѣлахъ съ-наружи, со времени прихода нашего къ сему аулу съ Турчи-Дага, никакъ нельзя полагать менѣе 3000 человѣкъ.

Генералъ-Адъютантъ Князь *Воронцовъ* особенно упоминаетъ о Начальникѣ Самурскаго отряда, Генералъ-Лейтенантѣ Князѣ *Аргутинскомъ-Долгорукомъ*, которому болѣе всего одолженъ онъ за успѣшное окончаніе столь важнаго дѣла; ему войска одолжены полнымъ во всемъ довольствіемъ; по его благоразумнымъ распоряженіямъ, провіантъ, снаряды и все необходимое были безпрестанно доставляемы, безъ малѣйшей неудачи, какъ будто въ своемъ краѣ; во всѣхъ дѣлахъ съ непріятелемъ внѣ аула, движеніе войскъ и атаки съ нашей стороны были сдѣланы по его совѣту и распоряженіямъ. Наконецъ, 14-го числа, при занятіи послѣдней позиціи въ аулѣ, онъ, изъ усердія и замѣняя Генералъ-Адъютанта Князя Воронцова, задержаннаго въ лагерѣ сильнымъ воспаленіемъ глазъ, вездѣ показывалъ примѣръ неустрашимости и раненъ пулею на вылетъ въ щеку и верхнюю часть шеи. Къ счастію, рана сія не будетъ имѣть

Wiadomości z Kaukazu.
Dnia 15 września.
(Dokończenie.)

Wieś Sałty, sama przez się nie jest ważną, ale z powodu okoliczności, mocnego jéj obwarowania, oraz bezprzykładnych usiłowań *Szamila*, byją obronić, stała się najważniejszym, a nawet nieodzownym warunkiem do prędkiego ukończenia téj trudnéj i zawikłanéj kampanii, do utrwalenia naszéj linii i zabezpieczenia na długo całéj ukorzonéj części Dagestanu południowego. Ale przeszkody i trudności w téj mierze były okropne, a nawet przechodziły wszelkie przewidywanie. Z całego Dagestanu zebrani byli najwierniejsi i najwaleczniejsi Miurydowie dla obrony tego punktu. Niema gminy, niema prawie wioski w całéj nieukorzonéj części gór, któreby nie miały reprezentantów w załodze Sałtyńskiéj; jak gdyby na śmierć skazani, w razie niepowodzenia, walczyli zapalczywie i bronili się z odwagą rozpaczy, prawie bezprzykładną, wyjąwszy może w potyczce pod Achulgo. Każdy krok opłaciliśmy krwią, tak, iż Głównodowodzący, widząc to, zaraz z początku nie chciał szturmować do całego aułu, chybaby tego ostateczna wymagała potrzeba. Nareszcie, 14 Września, po niesłychaném tu działaniu artylleryi naszéj i silném bombardowaniu, z nieznanych do tego czasu w głębi gór moździerzy dwu pudowych, po dwakroć braliśmy zbrojną ręką to tylko, co nam było niezbędnie potrzebném, dla zajęcia i umocnienia téj części, prawéj czyli północnéj strony aułu, przez opanowanie któréj mogliśmy przeciąć, prawie zupełnie, dowóz żywności dla załogi. Woda bieżąca ku nieprzyjacielowi była przez nas zepsutą: pozostawał tylko dlań jeden nie wielki zdrój, z którego nie mógł inaczéj czerpać wody, jak pod strzałami części oddziału, rozłożonego w ogrodach, od strony Kara Kojsu. Skuteczne zajęcie pozycyi nowéj, rozstrzygnęło los załogi: z nadejściem wieczora, kiedy się zajmowano ufortyfikowaniem téj nowéj pozycyi oraz środkami nieprzepuszczenia do aułu znacznéj liczby juków z żywnością, które się od dni kilku, co-wieczor, pokazywały na ścieżkach i wzgórzu ze strony północnéj, pikiety przodowe i czaty nasze zawiadomiły zewsząd, że załoga bandami wychodzi w różnych kierunkach. Naczelnicy ze wszystkich punktów rzucili się niezwłocznie dla spotkania i wytępienia pierzchających nieprzyjaciół.

Nieszczęśliwa załoga, wycieńczona głodem i przerażona ranną przegraną, rozsypywała się pojedyńczo na wszystkie strony i padała pod bagnetami wojsk naszych. Major Xiążę *Orbelian*, z jedną kompanią półku Xięcia Paskiewicza i z częścią Achtińskiéj milicyi pieszéj, spotkał bandę główną, ciągnącą z działem i sztandarem głośnego w ostatnich czasach naczelnika w Sałtach, Omara Mułły. Większa część téj bandy w mgnieniu oka była wykłótą; działo i chorągiewka pozostały w naszém ręku, i śmiało powiedzieć można, że mniejsza połowa tych, którzy wyszli z aułu, mogła uniknąć naszych bagnetów; milicya zaś ścigała i wytępiała uciekających jeszcze przez dwie wiorsty, po drodze do mostu Sałtińskiego, na rzece Kara-Kojsu.

Siła środków użytych dla zniszczenia i zajęcia aułu, tudzież niesłychana zaciętość w jego obronie, stanowić będą epokę w wojnie Zakaukazkiéj. Straty poniesionéj przez stronników Szamila, tak wewnątrz Sałtów, jako i w potyczkach zewnątrz, od czasu przyjścia naszego do tego aułu z Turczy-Dahu, w żaden sposób nie można przypuszczać mniejszéj, jak na 3,000 ludzi.

Jenerał-Adjutant Xiążę *Woroncow* szczególniéj wymienia: naczelnika oddziału Samurskiego, Jenerał-Porucznika Xięcia *Argutińskiego-Dołgorukowa*, któremu nadewszystko należy się skuteczne dokonanie tak ważnéj sprawy; jemu to wojska winny zupełne we wszystko zaopatrzenie; z jego to mądrych rozporządzeń, żywność, rynsztunki i wszystko nieodzownie potrzebne, dostarczane było bez najmniejszéj mitręgi, jakby we własnym kraju; we wszystkich utarczkach z nieprzyjacielem zewnątrz aułu, poruszenia wojsk i attaki z naszéj strony były dokonywane podług jego rady i rozporządzeń. Nakoniec, d. 14 Września, przy zajęciu ostatniéj naszéj pozycyi w aule, on, z gorliwości i zastępując Xięcia *Woroncowa*, który musiał pozostać w obozie z powodu mocnego zapalenia oczu, wszędzie dawał przykład nieustraszoności, i raniony został kulą karabinową w szczękę i wyższą część szyi. Szczęściem rana ta nie będzie miała złych skutków. Naczelnik Głównego Sztabu Jenerał-Porucznik *Kotzebue*, także przez cały

дурныхъ послѣдствій. Начальникъ Главнаго Штаба, Генералъ-Лейтенантъ *Коцебу*, также во все время оказывалъ необычайную дѣятельность и самоотверженіе; ему особенно поручены были всѣ распоряженія и соглашенія для взаимнаго дѣйствія, по части инженерной и артиллерійской.

Первый и важный результатъ новаго сего успѣха будетъ спокойное и сильное водвореніе вѣрной и необходимой для нашей линіи деревни Цудахаръ. Моральное дѣйствіе успѣха въ Салтахъ и находка достаточнаго топлива для зимнихъ нашихъ резервовъ въ Кази-Кумухѣ утверждаютъ на долгое время, ежели не навсегда, покой, вѣрность и тишину во всѣхъ покорныхъ намъ племенахъ Южнаго Дагестана.

Всеподданнѣйшее донесеніе сіе привезъ состоящій при Князѣ *Воронцовѣ* Гвардіи Капитанъ Князь *Козловскій*, который по случаю полученной Траншей-Маіоромъ, Маіоромъ *Мищенко*, тяжелой раны, занялъ его мѣсто и, по свидѣтельству Главнокомандующаго, ежедневно оказывалъ опыты самоотверженія, дѣятельности и знанія порученнаго ему дѣла.

—

Сооруженные, по приказанію Его Сіятельства Князя Намѣстника, у береговъ оз. Гокчи, при станціи Чубухлы, прекрасные легкіе 8-ми-весельныя верейки и 4-хъ-весельный яликъ, въ послѣднихъ числахъ Іюля были благополучно спущены на воду. Первое на нихъ плаваніе совершено отъ мѣста постройки до остр. Севанги, и обогнувъ его, потомъ, до вновь основаннаго у сѣверо-западнаго берега озера, Русскаго поселенія Еленовскаго, всего около 15 верстъ. Въ первой пріятной прогулкѣ по озеру, участвовалъ находящійся здѣсь по службѣ Генеральнаго Штаба Полковникъ О. П. *Ходзько*.

Вильна.

Не смотря на значительную отдаленность отъ насъ тѣхъ губерній, въ которыхъ, по послѣднимъ извѣстіямъ, распространилась эпидемическая холера, нерѣдко носятся здѣсь слухи о появленіи этой болѣзни въ нашемъ городѣ. Подобные разсказы особенно часто повторялись въ послѣдніе дни, по поводу почти каждаго внезапнаго болѣзненнаго случая, сопровождавшагося какимъ либо сильнымъ припадкомъ, какъ напримѣръ рвотою, особенною слабостью или корчами, хотя бы то послѣднія были явленіемъ приступа падучей болѣзни или апоплексическаго удара. Въ обыкновенное, благополучное время всѣ эти страданія составляютъ исключительный предметъ заботливости врачей, и извѣстія объ нихъ не выходятъ изъ круга родныхъ и друзей страдальцевъ. Нынѣ же, по особенному напряженію общественнаго вниманія, заботливо слѣдящаго за ходомъ эпидеміи, каждый внезапный болѣзненный случай, по мѣрѣ повторенія разсказовъ объ немъ, принимаетъ ужасающія формы, возбуждая въ публикѣ тревожныя предположеніе и неосновательныя, прежде временныя опасенія. Для успокоенія нашихъ читателей мы съ особеннымъ удовольствіемъ спѣшимъ сообщить имъ извѣстіе, почерпнутое нами изъ самаго достовѣрнаго источника, что по настоящее время ни въ г. Вильнѣ ни въ уѣздахъ нашихъ необнаружилось ни одного случая эпидемической холеры, и что болѣзнь эта не замѣчена ни въ одной изъ окрестныхъ губерній. Уменьшеніе первоначальной жестокости ея въ тѣхъ мѣстахъ, въ которыхъ она оказалась въ послѣднее время, показываетъ, что по мѣрѣ удаленія ея отъ востока, она исподоволь теряетъ свойственную ей смертность, и потому съ основательностью можно предполагать, что если достигнетъ западныхъ областей Государства, то появится у насъ въ легчайшихъ степеняхъ, которыя при помощи принимаемыхъ мѣстнымъ начальствомъ мѣръ, для призрѣнія и пользованія поражаемыхъ, удобно излечиваются, какъ извѣстно изъ опыта во всѣхъ мѣстахъ свирѣпствованія ея.

Было бы однако, непростительно, если въ надеждѣ на ослабленіе болѣзни, мы съ нашей стороны не соблюдали бы предосторожностей, которыя видимо ограничиваютъ распространеніе ея, и въ случаѣ пораженія, уменьшаютъ жестокость припадковъ. Сообщенныя намъ знакомыми съ этимъ предметомъ свѣдѣнія въ краткомъ извлеченіи заключаютъ въ себѣ слѣдующія правила, которыхъ исполненіе, какъ намъ кажется, незатруднительно, и при обыкновенныхъ обстоятельствахъ ежедневной жизни, возможно каждому.

czas okazywał niezwykłą czynność i poświęcenie się: jemu szczególniéj poruczone były wszystkie rozporządzenia i kombinacye dla wspólnego działania, pod względem inżynieryjnym i artyleryjskim.

Piérwszym i ważnym skutkiem nowego tego powodzenia, będzie spokojne i silne osiedlenie wiernéj i nieodzownie potrzebnéj dla naszéj linii, wsi Cudachar. Wpływ moralny tegoż powodzenia w Sałtach, i znalezienie dostatecznego opału dla naszych rezerw zimowych w Kazi-Kumuchu, utrwalają na długo, jeżeli nie na zawsze, pokój, wierność i ciszę, we wszystkich posłusznych nam plemionach Dagestanu południowego.

Najpoddanniejsze doniesienie to przywiózł zostający przy Xięciu *Woroncowie* Kapitan Gwardyi Xiążę *Kozłowski*, który z powodu odniesionéj przez Majora transzeów *Miszczenkę* ciężkiéj rany, zajął jego miejsce, i podług świadectwa Głównodowodzącego, codzień dawał dowody poświęcenia się, czynności i znajomości powierzonego mu dzieła.

—

Urządzone, z rozkazu J. O. Xięcia Namiestnika Kaukazkiego, u brzegów jeziora Hokczy, przy stacyi Czubuchły, prześliczne lekkie 8-wiosłane łodzie i 4 wiosłany statek, zostały szczęśliwie spuszczone na wodę w ostatnich dniach Lipca. Piérwsza na nich żegluga odbyła się od miejsca budowania do wyspy Sewangi, a po opłynieniu tejże, do nowo założonej, nad brzegiem północno-zachodnim jeziora, osady Jelenowskiej Rossyjskiej, — w ogóle na wiorst 15. W pierwszéj téj przejażdżce po jeziorze, miał udział przybyły tu wówczas, z obowiązku służby, Sztabu Jeneralnego Półkownik J. *Chodźko*.

Wilno.

Mimo znaczną od nas odległość gubernii, w których, podług ostatnich wiadomości, szerzy się epidemiczna cholera, nie raz tu już krążyły pogłoski o ukazaniu się jéj w naszém mieście. Podobne wieści szczególniéj często się ponawiały w dniach ostatnich, z powodu prawie każdéj nagłéj choroby, któréj towarzyszyły jakiebądźkolwiek gwałtowne symptomata, jako to: womity, mdłości lub kurcze, chociażby te ostatnie były skutkiem choroby św. Walentego lub apoplexyi. W zwyczajnym, pomyślnym czasie, wszystkie tego rodzaju cierpienia są tylko wyłącznym przedmiotem troskliwości lekarzy, wiadomość zaś o nich nie wychodzi z obrębu krewnych i przyjaciół domu. Teraz przeciwnie, z powodu szczególnego natężenia publicznéj uwagi, śledzącéj troskliwie postępy epidemii, każde niespodziane zdarzenie choroby, w miarę jak o tém wieść się rozszerza, przybiera przerażające kształty, wywołuje w publiczności niepokojące domysły i wzbudza mylne przedwczesne obawy. Dla zaspokojenia więc publiczności naszéj, śpieszymy z udzieleniem wiadomości, pochodzącéj z najwiarogodniejszego źródła, że aż dotąd, ani w mieście Wilnie, ani w powiatach naszych, nie okazał się żaden przypadek epidemicznéj cholery, i że téj choroby nie dostrzeżono jeszcze w żadnéj z sąsiednich gubernii. Zmniejszenie pierwotnéj jéj złośliwości w tych miejscach, gdzie się w ostatnich czasach okazała, dowodzi, że w miarę jak się od Wschodu oddala, traci powoli właściwą sobie śmiertelność, i dla tego z pewnością można przypuścić, że jeśli się do zachodnich prowincyi Cesarstwa dostanie, okaże się w nich daleko w łżejszym stopniu, i za pomocą przedsięwziętych przez Zwierzchność miejscową środków, dla przyjęcia i leczenia tą zarazą dotkniętych, łatwo da się pokonać, jak się to już okazało z doświadczenia we wszystkich miejscach, gdzie dotąd grassowała.

Byłoby jednak rzeczą do nieprzebaczenia, jeślibyśmy, ufając, że zaraza osłabnie, nie zachowali ze swojéj strony ostróżności, które widocznie zakres jéj działania ścieśniają, i w razie napaści, ostrość jéj symptomatów łagodzą. Udzielone nam przez osoby, z tym przedmiotem obeznane, wiadomości, w treści swéj zamykają następne prawidła, których zachowanie, jak się zdaje, przy zwyczajnych zajęciach codziennego życia, nie przedstawia żadnych trudności.

Съ физической стороны важно остерегаться двухъ обстоятельствъ: *разстройства желудка и простуды*, которыя, впрочемъ, вообще бываютъ главнымъ источникомъ большей части губительныхъ острыхъ болѣзней. Во время свирѣпствованія холеры замѣчено, что послѣдствія обремененія желудка тяжелою пищею или большимъ количествомъ, хотя бы то удобоваримой, особенно располагаютъ къ развитію болѣзни, и что простуда, вмѣсто простаго насморка, часто влечетъ за собою припадки холерическіе. Все это однако, не обязываетъ здоровыхъ людей ограничиться употребленіемъ въ пищу одной размазни, или закупориться въ жарко натопленной комнатѣ; — напротивъ, такой родъ жизни, до крайности изнѣживалъ бы желудокъ и кожу, и именно сдѣлался бы поводомъ къ тѣмъ разстройствамъ, которыхъ должно остерегаться. Крайне боязливая причудливая осторожность отъ употребленія въ пищу даже куска хорошаго ростбифа, запиваемаго стаканомъ добраго портера, составляющихъ основаніе веселаго расположенія духа всѣхъ порядочныхъ и умныхъ людей, чуть ли не столько же вредитъ, какъ убійственныя оргіи записныхъ гулякъ. *Умѣренность во всемъ!* — Тутъ самое спасительное правило. Нѣтъ надобности входить въ подробное изложеніе строгихъ діэтетическихъ правилъ, слишкомъ обременительныхъ для гастронома, и не выполнимыхъ бѣдняку, которыя кромѣ того, по особенной организаціи каждаго, во многихъ случаяхъ не достигали бы предположенной цѣли, а напротивъ, сдѣлались бы поводомъ растройствъ.

Само по себѣ разумѣется, что не свѣжая испорченная пища всякаго рода, къ которой въ нынѣшнемъ году должно причислить значительную часть картофеля, жирные колдуны, ловимая въ болотистыхъ мѣстахъ рыба, лежалое мясо, слишкомъ значительное употребленіе огородныхъ овощей и дурно выпеченный и горячій хлѣбъ, а преимущественно хлѣбное вино, употребляемое въ излишествѣ — всегда вредные — во время свирѣпствованія холеры, составляютъ главныя причины особенной ея жестокости.

Достаточно, чтобы каждый отъ изящнаго гастронома до скромнаго поденьщика, избѣгая крайностей, употреблялъ бы ту привычную ему пищу, при которой онъ обыкновенно чувствуетъ себя здоровымъ.

Не менѣе несправедливо было бы требовать, чтобы мы кутались отъ ногъ до головы, и выходили на воздухъ не иначе какъ во пушномъ футлярѣ. Такая мѣра предосторожности была бы крайне тягостна, на каждомъ шагу, при видѣ каждой капли воды на мостовой или дуновеніи прохладнаго вѣтерка, напоминала бы объ опасности, которая не существуетъ на дѣлѣ и внушала бы напрасный страхъ, располагающій къ воспріятію болѣзни. Бѣднякъ, снискивающій пропитаніе и себѣ и семейству своему, постояннымъ трудомъ на воздухѣ, ни коимъ образомъ не могъ бы выполнить этого условія. Но къ счастью, для экономіи, онъ привыкъ ходить босой большую часть года, и для сбереженія силъ работать на дворѣ безъ верхней одежды, и потому онъ мало чувствителенъ къ промоканію ногъ и сырости воздуха. Оставимъ его при его привычной одеждѣ и занятіяхъ: первой ему замѣнить нечѣмъ, а работы оставить невозможно. Лишь бы въ особенныхъ случаяхъ остеречься крайностей: ливня, бури, снѣжной метели, то безъ сомнѣнія обыкновенная одежда, принаровленная ко времени года и погодѣ, и охраняющая насъ круглый годъ отъ пагубнаго вліянія холода, сырости и жара, достаточна и во время эпидеміи. Кто всегда страдаетъ отъ каждаго промоканія и охлажденія ногъ, долженъ избѣгать сырости; привыкшему ходить семь мѣсяцевъ въ году босыми ногами, безъ особеннаго опасенія можно неупотреблять обуви и во время холеры, лишь бы онъ отъ того не простуживался.

Нравственныя вліянія, преимущественно испугъ, страхъ и гнѣвъ, дѣйствуютъ не менѣе пагубно, какъ простуда и разстройство желудка. Продолжительное ожиданіе жестокой эпидеміи угнетаетъ духъ самыхъ храбрыхъ людей, безтрепетно всходившихъ на грозныя баттареи, и тѣмъ усиливаетъ воспріимчивость ихъ къ болѣзни. Боязливымъ отъ природы характерамъ конечно трудно одолѣть внутреннее опасеніе, безпрерывно возникающее отъ непроизвольнаго, преувеличеннаго дѣйствія воображенія; но нѣтъ сомнѣнія, что при твердой волѣ, это возможно, особенно если вспомнимъ, что по мѣрѣ приближенія къ намъ эпидеміи она видимо ослабѣваетъ. Легче гораздо избѣгать испуга, соображая впередь всѣ, или многія, нечаянно-

Pod względem fizycznym nader ważną jest rzeczą wystrzegać się dwóch rzeczy: *zepsucia żołądka* i *zaziębienia*, które, z resztą, w ogólności bywają głównem źródłem większéj części zgubnych ostrych chorób. W czasie grassowania cholery postrzeżono, że skutki przeładowania żołądka ciężkim pokarmem lub też zbytnią jego ilością, chociażby łatwego do strawienia, szczególniéj uspasabiają ku rozwinieniu téj choroby, i że zaziębienie, zamiast zwyczajnego kataru, często pociąga za sobą synptomata choleryczne. Wszystko to jednak nie obowiązuje zdrowych ludzi, aby się ograniczali używaniem za pokarm saméj tylko papki, albo się zamykali w mocno ogrzanym pokoju:— przeciwnie, taki tryb życia zbyt osłabiałby żołądek i skórę i stałby się właściwie powodem do téj dezorganizacyi, któréj zapobiedz życzymy. Nazbyt lękliwa, i rzec można, fantastyczna ostróżność w używaniu za pokarm nawet kawałka dobréj sztuki mięsa, przy szklance wina lub dobrego porteru, stanowiących zasadę wesołego humoru wszystkich trzezwych i umiarkowanych ludzi, tyleż prawie może zaszkodzić, co i zabójcze biesiady pasorzytnych gastronomów. *Umiarkowanie we wszystkiem!*— Otò jest najzbawienniejsze prawidło. Nie mamy potrzeby wdawać się w drobiazgowy wykład ścisłych dyetetycznych prawideł, zbyt uciążliwych dla gastronoma i niepodobnych do zachowania dla ubogiego człowieka, które też, w skutek organizacyi każdemu właściwéj, w wielu zdarzeniach nie tylko nie dopięłyby żądanego celu, ale owszem stałyby się powodem osłabienia.

Samo się przez się rozumie, że nieświeży, zepsuty pokarm wszelkiego rodzaju, do którego w tym roku zaliczyć należy znaczną część kartofli, tłuste kołduny, poławiana w błotnistych miejscach ryba, marynowane mięso, zbyteczne używanie ogrodowin, jako też źle wypieczony i nazbyt świeży chleb, a szczególniéj wódka, w wielkiéj ilości użyta,— jako rzeczy w każdym razie szkodliwe, w czasie grassowania cholery bywają najgłówniejszą przyczyną jéj ostrości.

Dosyć tego, aby każdy od wymyślnego gastronoma aż do skromnego wyrobnika, unikając ostateczności, używał tego zwykłego pokarmu, który mu najlepiéj do zdrowia przypada.

Niemniéj niesprawiedliwą byłoby rzeczą żądać, abyśmy się od stóp do głowy zawijali i nieinaczéj jak w futrzanym futerale na powietrze wychodzili. Taki środek ostróżności byłby nazbyt uciążliwym, gdyż na każdym kroku, na widok każdéj kropli wody pod nogami, lub przy każdym powiewie nieco zimniejszego wiatru, ostrzegałby nas tylko natrętnie o niebezpieczeństwie, które w rzeczy saméj nie istnieje, i obudzałby niepotrzebną bojaźń, uspasabiającą do nabycia choroby. Ubogi, karmiący i siebie i swoję rodzinę ciągłą pracą na otwartém powietrzu, w żaden sposób nie mógłby zadość-uczynić temu warunkowi. Ale na szczęście, on przywykł z oszczędności chodzić boso przez większą część roku, i dla zachowania sił, pracować na podwórzu bez zwierzchniego odzienia, i dla tego też nie jest zbyt czułym na zamoczenie nóg i wilgoś powietrza. Zostawmy go przeto przy jego zwykłém odzieniu i zatrudnieniach: piérwszego niema czém zastąpić, a pracy mu zaniechać nie podobna. Bylebу tylko w szczególnych zdarzeniach wystrzegał się ostateczności: ulewnego deszczu, burzy, śnieżnéj zamieci, tedy bezwątpienia zwyczajna odzież, zastosowana do pory roku i pogody, i broniąca przez cały rok od zgubnego wpływu zimna, wilgoci i upału, jest też dostateczną i w czasie epidemii. Kto zawsze cierpi z powodu każdego zamoczenia i zaziębienia nóg, powinien unikać wilgoci; ten, który przywykł chodzić przez siedm miesięcy w roku bosemi nogami, może, bez szczególnéj bojaźni, nie używać obówia i w czasie cholery, byleby tylko przez to się nie zaziębił.

Moralne przyczyny, mianowicie przestrach, bojaźń i gniew, działają niemniéj szkodliwie jak zaziębienie i zepsucie żołądka. Długie oczekiwanie strasznéj epidemii osłabia męztwo najodważniejszych ludzi, którzy bez drżenia szli nie raz na groźne bateryе, i przez to uspasabia do łatwiejszego przyjęcia cholery. Lękliwym z przyrodzenia charakterom zapewne trudno jest przezwyciężyć wewnętrzną bojaźliwość, pochodzącą z mimowolnego, gwałtowniejszego działania wyobraźni, ale nie ulega wątpliwości, że z mocną wolą daje się to uskutecznić, zwłaszcza, gdy na uwadze mieć będziemy, że w miarę jak się zbliża do nas cholera, widocznie traci na swojéj złośliwości. Nierównie łatwiéj jest uniknąć przestrachu, wyobrażając sobie z góry wszystkie, lub przynajmniéj wiele niespodzia-

сти, который могутъ намъ встрѣтиться въ кругу нашихъ дѣйствій. Хотя всего предвидѣть и предупредить не льзя, однако приготовившись ко многимъ необычайнымъ встрѣчамъ, непредвидѣнныя насъ поражаютъ слабѣе. Люди сердитые, часто предающіеся гнѣву, отъ того только увлекаются своими порывами, что никогда не силятся совладѣть ими, да вспомнятъ они, что нерѣдко сильная вспышка гнѣва кончалась обнаруживаніемъ жесточайшей степени холеры, которая не одинъ разъ послѣдовала тоже за внезапнымъ испугомъ. Оградиться отъ вреднаго вліянія нравственныхъ причинъ этихъ можно легко, если употребить на то хоть не большія усилія.

Извѣстно, какъ вредна здоровью нечистота и неопрятность всякаго рода, заражающая воздухъ своими испареніями. Гніющій на дворахъ соръ, навозъ и помои, испорченный въ жилищахъ воздухъ отъ скопленія множества людей и выливаемыхъ на полъ жидкостей, заношенное платье и бѣлье, рѣдко перемѣняемое, и неупотребленіе омовеній тѣла, нерѣдко были поводомъ происхожденія убійственнаго тифуса. По этому необходимо обратить на всѣ эти обстоятельства особенное вниманіе во время свирѣпствованія холеры, которая въ удушливомъ воздухѣ тѣсныхъ, переполненныхъ жителями, помѣщеніяхъ, оказываетъ особенную жестокость, и быстро распространяется, преимущественно при неопрятномъ содержаніи одежды, бѣлья и самаго тѣла. Всѣ эти неудобства въ жилищахъ людей достаточныхъ не встрѣчаются отъ чего болѣзнь въ нихъ обнаруживается рѣже, но хижины бѣдныхъ постоянно заключаютъ въ себѣ убійственную атмосферу, напитанную зловонными испареніями всѣхъ родовъ неопрятности, часто нестерпимую даже для самаго привычнаго врача — ежедневнаго посѣтителя этихъ убѣжищъ. Въ теплое время года помочь этой бѣдѣ не трудно; тогда можно размѣстить жителей въ сараяхъ, овинахъ или шалашахъ. Но зимою не льзя ихъ выводить изъ теплыхъ жилищъ, и потому остается совѣтовать имъ чаще провѣтривать комнаты, отворяя окна и двери, если позволитъ погода, и по мѣрѣ возможности хоть взрослымъ провести день на дворѣ. Куренія хлоромъ или уксусомъ едва ли выполнимы въ обширномъ размѣрѣ и при томъ не приносили бы никакой пользы противъ болѣзненной причины, разлитой по всей атмосферѣ. Весьма полезно чаще посѣщать бани и мѣнять бѣлье.

Если не подлежитъ сомнѣнію, что всѣми возможными предосторожностями мы не въ состояніи отклонить нашествіе болѣзни на губернію; то покрайней мѣрѣ отчасти отъ насъ самихъ зависитъ уменьшить жестокость ея вліянія на каждаго изъ насъ въ особенности.

Мѣры призрѣнія и пользованія поражаемыхъ болѣзнью, принимаемыя попечительнымъ начальствомъ въ обширныхъ размѣрахъ, естественно могутъ быть приспособлены, только въ многолюдныхъ центрахъ народонаселенія, въ губернскихъ и уѣздныхъ городахъ, гдѣ больницы дѣйствительно нужны; въ деревняхъ, разбросанныхъ на обширныхъ пространствахъ, устроить больницъ не возможно, и потому заболѣвающіе по необходимости остаются въ своихъ домахъ, предоставленные въ самое благопріятное для излеченія время, въ началѣ болѣзни, попеченію домашнихъ, мало знакомыхъ съ способами пользованія. Для нихъ мы присовокупляемъ, что болѣзнь эта излечивается успѣшно, если принять нужныя мѣры при первомъ появленіи ея припадковъ. Лишь только обнаружится давленіе въ предсердіи, урчаніе въ животѣ, водянистыя изверженія, тошнота, жажда, рвота, то въ тоже время должно больнаго положить на теплую печь, или на кровати обложить его горячимъ овсомъ, и натирать ему ноги и все тѣло масломъ, которое, кромѣ облегченія тренія, сильно способствуетъ испаринѣ, въ крестьянскихъ избахъ можно больнаго положить въ вытопленную печь, очищенную отъ золы и угольевъ, и достаточно остуженную наливаніемъ въ нее воды, сильно развивающіеся пары составятъ хорошую паровую баню. Жаль только, что въ печи не возможно натирать больному ноги.

Людямъ обыкновеннаго, крѣпкаго тѣлосложенія полезно сдѣлать кровопусканіе. Самое необходимое и полезнѣйшее средство составляютъ, однако, согрѣваніе больнаго и натираніе всего его тѣла.

При сильномъ жженіи въ предсердіи лучшее питье холодная вода. Поносъ уменьшается отъ питья слизистаго, какъ напримѣръ, отвара льняныхъ сѣмянъ внутрь. Въ началѣ болѣзни, оказывало спасительное

nych rzeczy, które mogą nas spotkać w obrębie naszych czynności. Chociaż wszystkiego przewidzieć i odwrócić niepodobna, jednakże przygotowawszy się w myśli do wielu niezwykłych wypadków, rzeczy jakkolwiek nieprzewidziane słabiéj nas dotykać będą. Ludzie zapalczywi, często gniewem się unoszący, dla tego tylko nad sobą panować nie umieją, że się nigdy o to nie starali: niech więc mają na pamięci, że nieraz gwałtowny wybuch gniewu prowadził za sobą niezwłóczne zjawienie się cholery w najwyższym stopniu, która też nieraz i nagłemu przelęknieniu towarzyszyła. Zapobiedz zgubnemu wpływowi tych moralnych przyczyn, rzecz jest łatwa, bylebyśmy tylko chociaż nie wiele własnych usiłowań do tego przyłożyli.

Wiadomo, jak szkodliwą jest dla zdrowia nieczystość i nieochędóstwo wszelkiego rodzaju, zarażające powietrze swemi wyziewami. Gnijące na podwórzu śmiecie, gnój i pomyje; zepsute w mieszkaniach powietrze od skupienia się wielkiéj liczby ludzi i wylewanych na podłogę płynów, brudna odzież i bielizna rzadko zmieniana, tudzież nie omywanie ciała — nie raz stawały się przyczyną zabójczéj zgniłéj gorączki. Przetoż rzeczą jest niezbędną, zwrócić na wszystkie te okoliczności szczególniejszą uwagę podczas grassowania cholery, która w duszącém powietrzu, ciasnych, przepełnionych ludnością mieszkaniach, okazuje szczególną jadowitość i nagle się szerzy, mianowicie przy nieochędożnem utrzymaniu odzieży, bielizny i samego ciała. Wszystkie te przyczyny nie mają miejsca w mieszkaniu dostatnich ludzi, i dla tego też choroba u nich rzadziéj się nadarza; ale chałupy ubogich ciągle w sobie zamykają zabójczą atmosferę, przesiękłą smrodliwemi wyziewami wszelkiego rodzaju nieczystości, nieraz trudnemi do wytrzymania dla najbardziéj wezwyczajonego lekarza — codziennego gościa tych przytułków nędzy. W ciepłéj porze roku zaradzić temu nie trudno — lokując mieszkańców w stodołach, osieciach albo szałaszach. Ale zimową porą niepodobna ich wyprowadzać z ciepłego mieszkania, i dla tego pozostaje tylko im radzić, aby najczęściéj wietrzyli izby, otwierając drzwi i okna, jeśli pozwala pogoda, i ile możności, aby przynajmniéj dorodni dzień przepędzali na podwórzu. Kadzenia chloryną lub octem, nie wiadomo czyby się dały uskutecznić na większą skalę, i zresztą nie przyniosłyby żadnego skutku przeciwko chorobliwéj przyczynie, rozlanéj w całéj atmosferze. Nader jest użyteczną rzeczą najczęściéj chodzić do łaźni i zmieniać bieliznę.

Jeśli nie podlega wątpliwości, że mimo wszelkich zabiegów i starań, nie jesteśmy w stanie odwrócenia od Gubernii zbliżającéj się cholery, tedy przynajmniéj od nas samych w części zależy zmniejszyć złośliwość jéj wpływu na każdego z nas w szczególności.

Środki ochrony i leczenia osób zarazą dotkniętych, przedsiębrane przez opiekuńczą zwierzchność w rozległych wymiarach, naturalnie mogą być tylko przygotowane w punktach większego skupienia ludności, w miastach gubernialnych i powiatowych, gdzie szpitale są niezbędne; we wsiach zaś, na rozległéj przestrzeni rozrzuconych, urządzić szpitalów niepodobna, i dla tego nawiedzeni przez chorobę, z konieczności zostawać muszą w swoich domach, zostawieni będąc w najpomyślniejszym do leczenia czasie, to jest w początkach choroby, troskliwości samych tylko domowników, nieobeznanych ze sposobami ratowania. Dla nich tu przydajemy, że choroba ta pomyślnie się leczy, jeśli się przedsięwezmą stosowne środki przy pierwszém ukazaniu się jéj symptomatów. Skoro tylko okaże się ciśnienie pod łyżką, burczenie żołądka, wodnista biegunka, nudzenie, pragnienie, womit, tedy w tejże chwili należy położyć chorego na ciepłym piecu lub na łóżku, obłożyć go gorącym owsem i nacierać mu nogi i całe ciało oliwą, która nie tylko że ułatwia nacieranie, ale się też wielce przyczynia do obudzenia potów. W chałupach wieśniaczych można położyć chorego do wypalonego pieca, oczyszczonego od popiołu i węgli, i dosyć ochłodzonego przez wlewanie doń wody. W wielkiéj ilości dobywająca się para stanowić będzie dobrą parową łaźnią. Szkoda tylko, że w piecu nie podobna nacierać nóg choremu.

Ludziom zwyczajnéj, mocnéj budowy ciała, pożytecznie jest krew puścić. Jednakże niezbędny i najpożyteczniejszy środek stanowi ogrzewanie chorego i nacieranie całego jego ciała.

Przy gwałtowném paleniu pod łyżką, najlepszym napojem jest zimna woda. Biegunka się zmniejsza od picia rzeczy szlamowatych, jak naprzykład dekoktu siemienia lnianego. Wewnątrz, w początkach choroby, sprawiała

дѣйствіе смѣшеніе изъ валеріанной эфирной настойки 8 частей, гофманскихъ капель 6 частей, и мятнаго масла 1 часть.

Rp. *Tinctura Valeriani aether.* одна унція.
Liquoris anodini Hoffm. шесть драхмъ.
Ol. menth. p. одна драхма.
M. D. S. по 40 капель на пріемъ.

Оно дается по 40 капель на пріемъ, когда окажется тошнота или рвота, и при упорствѣ послѣдней повторяется черезъ четверть или полчаса, нѣсколько разъ, во всякомъ случаѣ оно безвредно и часто оказываетъ самое благодѣтельное дѣйствіе. Дальнѣйшее леченіе должно предоставить Врачу.

zbawienny skutek mieszanina: z essencyi eterycznéj z korzenia kozłka lekarskiego (Waleryanu) 8 części, kropli Hofmana (anodium) 6 części i olejku miętowego 1 część.

Rp. *Tinctura Valeriani aether* uncya jedna.
Liquoris anodini Hoffm. drachm sześć.
Ol. menth. p. drachma jedna.
M. D. S. po 40 kropli na raz.

Mieszaniny téj daje się po 40 kropli na raz, kiedy się okaże nudzenie lub womit, i przy uporczywém trwaniu tego ostatniego, powtarza się kilkakrotnie co kwadrans lub pół godziny. W każdem zdarzeniu, mieszanina ta jest nieszkodliwą i często sprawia najzbawienniejszy skutek. Dalsze leczenie należy zostawić Lekarzowi.

ИНОСТРАННЫЯ ИЗВѢСТІЯ.

Франція.

Парижъ 19 *Октября.*

Король, по поводу прекрасной осени, пробылъ въ Сенъ-Клу долѣе чѣмъ предполагалъ, и проживетъ тамъ до исхода этого мѣсяца, пріѣзжая только по временамъ въ Парижъ.

— Е. В. принималъ въ частной аудіенціи сенаторовъ Ардуэна и Дельва, кои имѣли честь поднести Его Величеству свои грамоты, коими они назначаются въ качествѣ чрезвычайныхъ посланниковъ Гаитской республики при Парижскомъ дворѣ. Цѣлію посольства ихъ есть размѣнъ ратификацій, заключеннаго между Франціею и Гаити 15-го Мая с. г. договора.

— Слышно, что принцъ Жуэнвильскій отправился изъ Тулона въ Италію. Говорятъ, что онъ имѣетъ порученіе къ нѣкоторымъ изъ тамошнихъ дворовъ.

— Канцлеръ французскаго посольства въ Римѣ, Г. Фли, прибылъ сюда съ весьма важными депешами.

— Въ *Journal des Débats* напечатано: „По донесеніямъ, полученнымъ изъ Испаніи, можемъ сообщить читателямъ, что вновь назначенный генералъ-капитанъ Гренады, генералъ Серрано, уже выѣхалъ изъ Мадрита, что Король Донъ Франциска возвратился въ Королевскій дворецъ и что Королева Христина прибыла въ Мадритъ и встрѣчена была съ живѣйшимъ восторгомъ своею дочерью, которой чувствованій не могли измѣнить ни продолжительная разлука, ни наущенія.“

— Оппозиціонные журналы не раздѣляютъ того мнѣнія, что послѣдняя перемѣна испанскаго кабинета произведена была глубокими политическими соображеніями, и должна почитаться побѣдою надъ англійскою политикою.

— Французскій посланникъ въ Лиссабонѣ, г-нъ Вереннъ, отозванъ, а повѣренный въ дѣлахъ въ Мадритѣ, герцогъ Глюксбергъ, вступаетъ въ должность посланника въ Лиссабонѣ.

— Французскій повѣренный въ дѣлахъ въ С. Петербургѣ, Г. Рейнваль, получилъ отпускъ на шесть мѣсяцевъ. Второй секретарь посольства, Г. Мерсье, будетъ временно исправлять его должность при Императорско-Россійскомъ Дворѣ.

— Въ послѣднемъ бюджетѣ доходовъ 1848 года, сказано, что въ теченіе послѣднихъ 9-ти лѣтъ, доходы Франціи умножились въ сложности 118-ю милліонами въ годъ; это вообще составитъ 1,052 милліона.

— Въ *Journal des Débats* сообщаютъ, что Г. Гебертъ намѣренъ предложить палатамъ законъ, по силѣ коего Пантеонъ (церковь св. Женевьевы) будетъ возвращенъ католическому духовенству.

— При палатѣ депутатовъ будетъ построена капелла при которой будетъ состоять особый священникъ.

— Въ Ліонѣ обокрали картезіанскій монастырь, изъ котораго похищено 500 фр. наличными деньгами и разныхъ вещей на 12,000 фр.

21 Октября.

Вчера Король предсѣдательствовалъ, въ Тюльери, въ министерскомъ совѣтѣ, и по окончаніи совѣщаній разосланы были курьеры въ Бернъ, Вѣну и Туринъ. Говорятъ, будто получены были весьма важныя извѣстія изъ Швейцаріи.

— Король получилъ вчера весьма неблагопріятныя извѣстія изъ Брюсселя на счетъ здоровья бельгійскаго Короля.

— Бывшій Вестфальскій Король, принцъ Іеронимъ Бонапарте, купилъ въ Парижѣ недвижимое имѣніе и съ разрѣшенія правительства намѣренъ тамъ посе-

WIADOMOŚCI ZAGRANICZNE.

Francya.

Paryż, 19 *października.*

Piękna jesień zatrzymała Króla w St. Cloud dłużéj aniżeli zamierzał, pozostanie tam bowiem do końca bieżącego miesiąca i tylko niekiedy Paryż odwiedzi.

— Senatorowie: Ardouin i Delva, złożyli Królowi, na prywatnem posłuchaniu, pismo uwierzytelniające ich w charakterze Posłów nadzwyczajnych Rzeczypospolitéj Hajtyjskié, przy dworze Paryzkim. Głównym przedmiotem ich poselstwa jest wymiana ratyfikacyj, zawartéj między Francyą i Hajti konwencyi w dniu 15-m Maja r. b.

— Słychać, że Xiążę Joinville, uda się z Tulonu do Włoch. Xiążę ma mieć zlecenie dyplomatyczne do kilku dworów Włoskich.

— Kanclerz naszego poselstwa w Rzymie, P. Fly, przybył tu z bardzo ważnemi depeszami.

— Czytamy w *Journal des Débats*: „Według wiadomości otrzymanych z Hiszpanii, możemy donieść naszym czytelnikom, że nowo-mianowany Kapitan Jeneralny Grenady, Jenerał Serrano, wyjechał już z Madrytu, i że Król Don Francisco wrócił do pałacu Królowéj, tudzież, że Królowa Krystyna przybyła do Madrytu, gdzie od swéj córki przyjętą została najczuléj; uczuć jéj bowiem, ani długie rozłączenie, ani naganne podszepty zmienić nie zdołały.“

— Dzienniki oppozycyjne nie podzielają zdania, aby ostatnia zmiana gabinetu hiszpańskiego, spowodowaną została przez bardzo głębokie polityczne przyczyny, i była zwycięztwem polityki francuzkiéj nad angielską.

— P. Verennes, Poseł francuzki w Lizbonie, został odwołany, a Xiążę Glücksberg, dotychczasowy sprawujący interessa w Madrycie, obejmuje posadę Posła w Lizbonie.

— P. Rayneval, sprawujący interessa francuzkie w Petersburgu, otrzymał 6 cio-miesięczny urlop. Drugi sekretarz poselstwa, P. Mercier, reprezentować będzie tymczasowo Francyą przy dworze Cesarsko Rossyjskim.

— Według ostatniego sprawozdania o budżecie dochodów na r. 1848, w ciągu ostatnich lat 9-ciu dochód Francyi pomnożył się w przecięciu rocznie o 118 milionów, co czyni ogółem 1,052 miliony.

— *Journal des Débats* donosi, że P. Hebert ma Izbom przełożyć prawo, mocą którego Pantheon (kościoł św. Genowefy) ma być powrócony duchowieństwu katolickiemu.

— Przy pałacu Izby Deputowanych ma być dobudowana kaplica, która będzie miała swego osobnego kapelana.

— W Lyonie okradziono kościoł Kartuzów i zabrano w gotowiznie 500 fr. Sprzęty skradzione ocenione są na 12,000 fr.

Dnia 21 października

Wczoraj prezydował Król w Tuileryach na Radzie Ministrów, po ukończeniu któréj rozesłano gońców do Bernu, Wiednia i Turynu. Bardzo ważne wiadomości nadejść miały ze Szwajcaryi.

— Król otrzymać miał wczoraj bardzo zatrważające doniesienia z Bruxelli, o stanie zdrowia Króla Belgijskiego.

— Były Król Westfalski, Xiążę Hieronim Bonaparte, zakupił posiadłość w Paryżu, gdzie, za pozwoleniem rządu, osiedlić się zamierzył. Pomieniony Xiążę był niedaw-

литься. Принцъ недавно былъ на представленіи: „Сынъ Сатаны“ въ театрѣ *l'Ambigu-Comique*, но присутствіе его не возбудило привѣтственныхъ восклицаній. Публика умѣла уважить его инкогнито.

— Въ министерскихъ обществахъ съ достовѣрностію утверждаютъ, что Г. Гизо въ самомъ началѣ собранія палатъ предложитъ законъ, дозволяющій всѣмъ членамъ семейства Наполеона возвратиться во Францію и постоянно жить въ ней. Г. Гизо изъяснился по сему предмету слѣдующимъ образомъ: „Г. Тьеръ выписалъ умершихъ во Францію, а я призову живыхъ.“

— Въ *Portofoglio di Malta* опровергаютъ слухи, будто герцогъ Капуанскій, который давно уже тамъ живетъ, внезапно пропалъ безъ вѣсти.

— Письмо изъ Рима отъ знаменитой особы сообщаетъ, что Папа готовится совершенно уничтожить орденъ Іезуитовъ (*Societas Jesu*).

— Извѣстія изъ Марокко нисколько не подтверждаютъ донесеній о совершенномъ уничтоженіи вооруженныхъ силъ Абд-эль Кадера; напротивъ онъ занимаетъ въ Риффѣ весьма грозный постъ противъ мароккскаго императора.

— Здѣсь обнародована конвенція, заключенная между Франціею и Любекомъ, касательно взаимной выдачи преступниковъ.

— Новое оружіе, изобрѣтенное принцемъ Монпансье названо: „Единорогъ Монпансье.“

Англія.

Лондонъ, 15 Октября.

Сегодня снова было засѣданіе кабинета въ министерствѣ иностранныхъ дѣлъ. Министры разсматривали вопросъ: слѣдуетъ ли своевременно или позже созвать парламентъ. Говорятъ, что лордъ Джонъ Россель и лордъ Пальмерстонъ совѣтовали немедленно созвать палаты. Лордъ Грей и сэръ Вудъ были противнаго мнѣнія, ожидая 3.000.000 ф. ст. ссуды отъ одного изъ европейскихъ государствъ.

— Ливерпульскій банкъ, прекратившій платежъ, имѣетъ 600.000 фун. стер. капитала и 250 акціонеровъ. Онъ по одному лишь наименованію былъ королевскимъ банкомъ.

— Въ журналѣ *Atlas* пишутъ, что министры, при предстоящемъ собраніи парламента, намѣрены предложить проекты слѣдующихъ постановленій: объ уничтоженіи прежняго закона, воспрещающаго всякія сношенія съ Папою, о эманципаціи Евреевъ; о преобразованіи университетовъ согласно съ духомъ настоящаго времени; объ отмѣнѣ постановленій о судоходствѣ и свободѣ торговли.

— Королева постановила не принимать впредь никакихъ подарковъ, кои присылаются нѣкоторыми лицами. Королева, чтобы не оскорбить отказомъ нѣкоторыхъ изъ присылающихъ, положила не принимать никакихъ посылокъ.

— Изъ Ньюіорка пишутъ, что тамъ получено электро-телеграфическое извѣстіе изъ Вашингтона, что правительство Соединенныхъ Штатовъ поручило Г. Тристу какъ можно скорѣе заключить миръ съ Мексикою. Палаты возвратятъ Мексикѣ всѣ гавани, взятыя во время войны, и Калифорнію, удержавъ только Техасъ и Камарго. Говорятъ, что ген. Тайлоръ будетъ избранъ президентомъ.

— Сэръ Р. Гордонъ, братъ графа Абердина и бывшій посолъ въ Вѣнѣ, 8-го числа с. м. скончался въ своемъ имѣніи въ Шотландіи.

Швейцарія.

Извѣстія изъ Швейцаріи отъ первыхъ чиселъ Октября, заставляютъ полагать, что тамъ вскорѣ возгорится междоусобная война. Большіе совѣты кантоновъ: Цуриха, Гларуса, Сенъ-Галена и Граубиндена, объявили себя рѣшительно въ пользу мнѣнія радикальныхъ кантоновъ на сеймѣ, чтобы распущеніе отдѣльной лиги семи католическихъ кантоновъ, если сами добровольно непожелаютъ распустить оную, произвести съ помощію оружія; а также уполномочили своихъ представителей на сеймѣ, чтобы они согласились на всякія мѣры которыя признаются соотвѣтственными большинствомъ сейма для удаленія изъ Швейцаріи Іезуитовъ. Кантоны: Шафгаузенъ, Аппенцель и Тургау утвердили такія же постановленія и

no na wystawie sztuki „Syn szatana“ w teatrze *l'Ambigu-Comique*, ale swoją bytnością nie wywołał okrzyków. Zgromadzona tam publiczność umiała szanować jego incognito.

— W towarzystwach ministeryalnych twierdzą z największą pewnością, że P. Guizot zaraz na początku zgromadzenia Izb wniesie prawo, dozwalające wszystkim członkom rodziny Napoleona wrócić do Francyi i stale w niéj zamieszkiwać. P. Guizot miał się w tym względzie tak wyrazić: „P. Thiers sprowadził umarłych do Francyi, ja zaś żywych przywołam.“

— *Portofoglio di Malta* zbija krążącą pogłoskę, jakoby Xiążę Kapui, który tam oddawna mieszka, miał nagle zniknąć.

— List z Rzymu od pewnéj wysoko położonéj osoby donosi, że Papież przygotowuje zupełne rozwiązanie Towarzystwa Jezusowego (*Societas Jesu*).

— Wiadomości z Marokko nie potwierdzają wcale doniesień o zupełnem zniesieniu zbrojnych sił Abd-el-Kadera; przeciwnie zajmuje on w Riff bardzo groźne stanowisko przeciw Cesarzowi Marokkańskiemu.

— Ogłoszono tu konwencyą, zawartą między Francyą a Lubeką, w celu wzajemnego wydawania sobie przestępców.

— Nowe działo, wynalezione przez Xięcia Montpensier, nosi nazwę, *haubica Montpensier*.

Anglia.

Londyn, 18 października.

Dzisiaj znowu odbywała się rada gabinetowa w ministerstwie spraw zagranicznych, na któréj roztrząsano, czy należy zwołać parlament zaraz, czyli też późniéj. Lord John Russell i Lord Palmerston mieli się oświadczyć za niezwłócném zwołaniem Izb prawodawczych, lecz Lord Grey i Sir Wood byli przeciwnego zdania, z powodu, że się spodziewają 3,000,000 funt. szter. pożyczki od jednego z wielkich mocarstw.

— Bank w Liverpoolu, który zawiesił swoje wypłaty, posiada 600,000 f. szt. kapitału i 250 akcyonaryuszów. Z tytułu był on tylko bankiem królewskim.

— Dziennik *Atlas* donosi, że Ministrowie mają zamiar wnieść na przyszłem zebraniu parlamentu następujące bile: zniesienie dawniejszych praw karnych, zakazujących stosunków z Papieżem; uzyskanie emancypacyi członków wyznania Mojżeszowego; reformacyą uniwersytetów, w celu urządzenia ich według obecnego czasu; nakoniec, zniesienie praw nawigacyjnych i nadanie zupełnéj swobody handlowi.

— Królowa postanowiła nadal nie przyjmować podarunków, gdyż ich tyle jéj przysyłają, że Monarchini, nie chcąc odrzuceniem nikogo obrazić, kazała ogłosić ogólnie, że żadnych darów od nikogo nie przyjmie.

— Donoszą z New-Yorku, iż tamże odebrano telegrafem elektrycznym z Washingtonu uwiadomienie, że rząd Stanów-Zjednoczonych polecił P. Trist, aby jak najśpiesznéj zawarł pokój z Mexykiem. Stany zwrócą Mexykowi wszystkie porty zabrane podczas wojny, i Kalifornią, zatrzymają zaś tylko Texas, tudzież prowincyą Kamargo. Mówią, że Jenerał Taylor ma być obrany Prezydentem.

— Sir R. Gordon, brat Hrabi Aberdeen i były Ambasador w Wiedniu, umarł d. 8 w dobrach swych położonych w Szkocyi.

Szwajcarya.

Wiadomości ze Szwajcaryi, z piérwszych dni Października, zapowiadają blizkie w tym kraju wybuchnienie wojny domowéj. Wielkie Rady Kantonów: Zürich, Glarus, St. Gallen i Graubünden, oświadczyły się stanowczo za zdaniem Kantonów radykalnych na Sejmie, aby rozwiązania oddzielnéj ligi siedmiu Katolickich Kantonów, jeśli jéj same dobrowolnie rozwiązać nie zechcą, dokonać za pomocą siły oręża; jako też upoważniły reprezentantów swoich na Sejmie, ażeby przystąpili do wszelkich środków, jakie większość Sejmowa uzna za stosowne do wydalenia ze Szwajcaryi Jezuitów. Kantony: Szaffuza, Appenzell i Thurgau, powzięły podobneż postanowienia i poleciły swym Posłom oświadczyć je na Sejmie. Tymczasem Kantony Katolickie, składające oddzielną ligę

повелѣли своимъ посланникамъ объявить ихъ на сеймѣ. Между тѣмъ католическіе кантоны, образующіе отдѣльную лигу (*Sonderbund*) основываясь, какъ извѣстно, на правилахъ внутренней независимости кантоновъ, а также на обезпеченной для всѣхъ федераціонною хартіею свободности вѣроисповѣданій, не хотятъ во все слушать повелѣній канторальнаго большинства на сеймѣ, и угрожающія имъ со стороны радикаловъ принудительныя мѣры, приготовляются отразить равномѣрно силою оружія.

— Изъ Берна пишутъ, что война во внутренности Швейцаріи вспыхнетъ на будущей же недѣлѣ. Войнолюбивая партія надѣется, что уже 22-го Октября будетъ взятъ Луцернъ, на который должна быть направлена главная аттака. Этотъ кантонъ предположено наводнить войсками со всѣхъ сторонъ, въ одинъ день достигнуть Луцерна, и на слѣдующій день принудить городъ къ сдачѣ.

Узнавъ объ этомъ правительство кантона Люцерна, по поводу опасности, угрожающей миру отечества и независимости своего кантона, запретило у себя всякія народныя увеселенія и танцы. Всѣ баталіоны регулярныхъ войскъ и милиціи, вообще 27,000 чел., поставлены на военную ногу. Равно и въ другихъ католическихъ кантонахъ, на созванныхъ управляющими совѣтами общихъ собраніяхъ, народъ почти единогласно объявилъ себя въ пользу удержанія „Отдѣльной Лиги" и положилъ всякое непріятельское нападеніе отразить силою оружія. Примѣчательно то обстоятельство, что начальники радикальныхъ кантоновъ, коихъ посланники на сеймъ и въ совѣты, отзываются постоянно отъ имени народа, сильнѣйшимъ образомъ сопротивляются созванію у себя общихъ собраній народа, для полученія его мнѣнія, относительно сохраненія мира или приведенія дѣла до крайности, то есть до междоусобной войны.

— Въ Кантонахъ Ватландѣ, Аргау, Солотурнѣ и другихъ, не смотря на дѣятельныя происки радикалистовъ, собираютъ подписки къ прошенію, которое имѣетъ быть поднесено сейму на счетъ сохраненія мира.

— Германскій Союзъ предписалъ принять военныя мѣры предосторожности на Швейцарской границѣ, на случай открытія междоусобной войны; эти мѣры во всемъ согласуются съ повелѣніями, отданными по тому же предмету Австріею, которая рѣшилась выставить наблюдательный корпусъ вдоль швейцарской границы отъ Костанцскаго Озера до Лаго-Маджіоре.

Кантонъ Ваадтскій.

На этихъ дняхъ долженъ былъ прійти въ Фрейбургъ, изъ Франціи, чрезъ Нешатель, транспортъ съ 6,000-ми ружей, нагруженныхъ на шестнадцати повозкахъ. Кажется, Лозаннскіе радикалы знали время, когда транспортъ долженъ былъ проходить близъ Ваадтской границы, и послали нѣсколькихъ человѣкъ, которые напоили извощика первой повозки, и указали ему дорогу въ Сенъ-Круа (въ Ваадтскомъ Кантонѣ), вмѣсто — въ Флеріе (въ Нешательскомъ Кантонѣ). Такимъ образомъ, эта повозка, съ 336-ю ружьями, была похищена Ваадтландцами. Остальныя пятнадцать повозокъ замѣтили, къ счастію, хитрость, и воротились во французскія владѣнія. Когда это извѣстіе пришло въ Лозанну, президентъ государственнаго совѣта, Бланшене, отправился въ Иверденъ, захватилъ именемъ правительства принадлежащій одному частному обществу пароходъ *l'Industriel*, посадилъ на него полуроту егерей и полубаттарею артиллеріи, и теперь это судно крейсируетъ по озеру, чтобы захватывать всѣ суда, отправляемыя съ военными припасами изъ Невшателя въ Фрейбургъ.

(*Sonderbund*), opierając się, jak wiadomo, na zasadach wewnętrznéj niezawisłości Kantonów, oraz na zaręczonéj wszystkim przez pakt federacyjny wolności wyznań, nie chcą bynajmniéj słuchać rozkazów kantonalnéj większości na Sejmie, i grożące im ze strony Radykalistów środki przymusu, siłą także oręża gotują się odeprzeć.

— Z Berna piszą, że wojna wewnątrz Szwajcaryi wybuchnie w następnym nawet tygodniu. Pragnące jéj stronnictwo Radykalistów, ma nadzieję, że już d. 22 października Lucerna zostanie zdobyta, gdyż przeciw niéj, jako przeciw głównemu punktowi Sonderbundo, ma być wymierzony najpierwszy zamach. Rewolucyoniści zamierzają otoczyć cały ten Kanton ze wszech stron swemi wojskami, w jednym dniu dotrzeć do Lucerny, a nazajutrz zmusić to miasto do poddania się.

Uwiadomiony o tém rząd Kantonu Lucerny, z powodu niebezpieczeństw grożących pokojowi ojczyzny i niezawisłości swego Kantonu, zakazał u siebie wszelkich zabaw publicznych i tańców. Wszystkie bataliony wojska regularnego i milicyi, w ogóle 27,700 ludzi, postawione są na stopie wojennéj. W innych też Katolickich Kantonach, na zwołanych przez Rządzące Rady zgromadzeniach ogólnych, lud prawie jednomyślnie oświadczył się za utrzymaniem „oddzielnéj ligi" i wszelką nieprzyjacielską napaść siłą oręża odeprzeć postanowił. Przez dziwną sprzeczność, Przewódzcy Kantonów Radykalnych, których Posłowie na Sejmie i Rządy, przemawiają ciągle w imieniu ludów, opierają się jak najmocniéj zwołaniu u siebie ogólnych zgromadzeń tegoż ludu, dla zasięgnienia ich zdania, względem utrzymania pokoju lub przywiedzenia rzeczy do ostateczności, to jest do wojny domowéj.

— W Kantonach Wadtlandyi, Aargau, Solothurn i innych, pomimo czynnych zabiegów Radykalistów, zbierają podpisy do petycyi, mających się podać do Sejmu, o utrzymanie pokoju.

— Związek Niemiecki na przypadek wybuchnienia domowéj wojny, przedsięwziął wojenne środki ostróżności na granicy Szwajcarskiéj; środki te we wszystkiem zgadzają się z rozkazami, które Austrya wydała w tymże celu wojskom swoim mającym, jak głoszą utworzyć obserwacyjny korpus wzdłuż granicy Szwejcarskiéj, od jeziora Konstancyeńskiego do Lago-Maggiore.

Kanton Wadtlandyi.

W tych dniach miał przyjść do Frejburgu, z Francyi, przez Neufchatel, transport 6,000 sztuk broni, naładowanych na 16 wozach. Zdaje się, iż Radykaliści Lozańcy wiedzieli już wcześnie, kiedy rzeczony transport miał przechodzić blizko granicy Wadtlandyi; gdyż posłali naprzeciw niemu kilkunastu ludzi, którzy podpoili woźnicę piérwszego wozu i pokazali mu drogę do St. Croix (w Kantonie Wadtlandyi), zamiast do Fleurié (w Kantonie Neufchatel). Tym sposobem, wóz ten z 336 sztukami broni został zabrany przez mieszkańców Wadtlandyi; pozostałe zaś piętnaście wozów, postrzegłszy w porę jeszcze podstęp, wróciły do granicy francuzkiéj. Gdy ta wiadomość doszła do Lozanny, Prezes Rady Stanu, Blanchené, udał się do Iverdun, zabrał w imieniu rządu należący do jednego prywatnego towarzystwa parowy statek *l'Industriel*, umieścił na nim pół roty strzelców i pół bateryi artylleryi, i zalecił mu krążyć po jeziorze, celem chwytania wszystkich statków, któreby mogły być wysłane z wojenną ammunicyą z Neufchatelu do Frejburga.

ВИЛЬНА, въ Тип. Ѳ. Гликсберга—Печ. позвол. 28-го Октября 1847 г. Испр. долж. Ценз. и Кав. *А. Мухинъ.*